

המחנה

עתו שבועי

לכר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור ככל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:	
לשנה	7 כתרין
לחצי שנה	3.50
לרבע	1.75

כאשכנז:

לשנה	8. — כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה 9 כתרין	— 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הוצאות לנפטרים לפי גרל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרין

גליון בודד 12 קרן.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקומו הקודם.

הארסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 10 Sierpnia 1906.

גליון לב

הראשון י"ט אב ה'רס"ו.

הנבחרים, שנתכנסו בתוך הדומה. הם היו המושיעים והמצילים. מובן שלא היתה להם כל אפשרות לעשות איזה צעד ממשי לטובת העם. אבל תכף לקחו עליהם את התפקיד של שופטים ואת התפקיד הזה מלאו באופן היותר מצוי. פטרונקביץ, ויגבר, ורדיצב מתוך הקדמים, אניקין ואלדין מתוך „קבוצת העמלים“ הושיבו על ספסל הנאשמים את המיניסטרים, את הפקידים ואת המושלים, מקטן עד גדול, הראו לכל העולם את נבלותם, את הגול וההמס שבכיסם ואת דם אלפי האנשים ששפכו בידיהם העדינות. הם לא האפילו על כלבי ההצר הנוראים, לא כסו את הנתעב והנאלה בעלה תאנה ובפרות דיפלומטיות. בקרירותם של הפולוכופים הסטואיקים קראו לכל אחד בשמו הנכון לו „תלוי“ לאחד „גולן“ לשני „הולנין“ לשלישי. העם ראה באנשים הרבים את ריבו — את מלאכיו הטובים. עיני-מילוניי אנשים היו נשואות אל ההיכל הנהדר ההוא. מטבח כי הוכן לאלפי אחינו, „פושעים“ כביכול, שהוצאו להורג לעשרות ולמאות, רננקמפף ואורלוב כשהלכו להפוך ערים לשממה — ותלגרות למאות עפו אל הדומה, אל המוסד היהודי של צדק, אמת וישר.

אפשר לשער מה היה מצב נפשם של כל אלו הגנבים, הרוצחים ועורכי הפוגרומים, הסוככים את כסאו של ניקולי הקרוש. הפחדנים שבהם יראו להיות תיכף את דעתם לפור את הדומה, כי יראו מנקמת העם, ואמיצי הלב שבהם, אלה האכזרים היוצאים במחולות למראה האוטו-די-פה, שערכו בכל ערי רוסיא ולמשמע אנקת הנהרנים והנהנקים,

ובין כך וכך יסכול מי שאין לו להוציא לכל אלה. „לחץ המנעול לא יסבול רק נושאהו“ ואנבי... אם אי אפשר לי לפזר כסף כמו לפני, מה אוכל עשות? הלא לא אוכל לאכד את עצמי לדעת, או להונות את הבריות ולפשוט אחר כך הרגל לנושי, ובפרט שהפרופסר אמר, כי לא נחוץ כלל לנסוע.”

„הפרופסר הוא אנטיסמיט ועינו רעה בשל אחרים. מה אכפית לו, כי אנכי אשאר בימות הקיץ, בעת שהשמש תשלח רשפי אש על הארץ, פה בשאון העיר והמונה. ומה עשית לו אמרתי לך שהפרופסר האיץ בי לנסוע, כמו שבדיתו מלכי בשנה שעברה...“

„מה עשית? כי אז אולי...? רק מה לי לרבר דברים שלא באו לעולם, מה היה לו בך היה, הלא תוכלי באמת לנסוע למקום-הרים סמוך לפה, לשאוף רוח צה, לשיל ביערים ובשדות, ואת סערת רוחך תשקיטי במחיד נמוך, ואנכי לא אלחץ ללוות לי עוד הפעם כסף בנשך...“

„לא יבוא לואה, טוב לי להשאר בבית ואומר, כי ילדי חולה“, דברה רחל רתת ועיניה אדמו מבכי. „את כועסת עלי חנם על לא דבר, כאלו הייתי באמת קמצן גדול כל כך. הלאי שלא הייתי ותרן עד כה כמו שהייתי. הגלגל החוזר בעולם הניף עלי יצט עברתי ולא כימים הראשונים הימים האלה.

העולם הנאור בכלל ויושבי רוסיא בפרט. בטרם נאספה התנגדה לה הסוציאל-דמוקרטיה. אותה הספלגה, שלא רצתה להתפשר עם החיים ולהתחשב עם המציאות ושדנה על הכל מתוך הכללים התיאוריים, לא הסכימה לפרלמנט בלי בחירה כללית, לו גם לפי שעה, כפרודור לפילמנט האמת, אף שלכל המסתבל לחיי העם הרוסי הסתכלות עמוקה היתה ודאית נמורה, שע"י בחירה כללית היו נכנסים דפוטטים מתוך המאה השחורה במספר יותר גדול. זאת היתה שניאה פוליטית גדולה, שהוכרחה אחר כך להודות עליה ולהתחרט, אף אם לא בפומבי. לו היו הפועלים לוקחים הכל בכחירות היו מכניסים דפוטטים אחרים משלהם, והיו מגדילים את כחה של „קבוצת העמלים“. אבל יחד עם זה היו מקרבים את קצה של הדומה, כי הם היו דוחפים אותה תכף למעשים יותר רבולוציוניים והיתה מתפור-תכף. בכל אופן לא הועילו צעקותיה של הסוציאל-דמוקרטיה כלום, הדומה נאספה ותכף רכשה לה את כל רוסיא. אותם יושבי רוסיא, שהיו במשך שנים כל כך רבות מדוכאים ומדוכרכים, נגזלים ושרודים, שהפקידים מצצו את דמם באופנים היותר ברוטליים, שהקוקים היו מתנפלים עליהם ברחובות, מריקים את ארנקותיהם ומשברים את עצמותיהם על לא דבר, אלא לשם הנאה בעלמא, אותם הנואשים שבכל פנה שפנו — מן בית הפקידות היותר נמוך עד המיניסטרים ומפקידות הפוליציה עד הסינט — היו פוגשים גולה ונגבה ורציחה, מן ההכרח היה שיפנו בעינים מלאות תקוה אל קמין

בחדו, אם רוצה אני דוקא לעזוב את העיר, שאונה והמונה, לנסוע למקום-הרים, ואנה אני באה? אין זאת כי אם הפרופסר הוא אנטיסמיט גדול ועינו רעה באשה יהודית לראות אותה נוסעת למקום רפואה הנוף.”

רחל בוכה מאין הפוגות.
„העל זה את בוכה, רחל, האמת אניד לך, כי ריחי נוחה מזה; הלא הדעי כי בשנה הזאת ירד לי לפמיון כסף הרבה בעמקים רעים ומרים ולולי הד"ר ל. שהשתדל בעבורי לקבל החוב מבעל האחוזת נ. כי אז אולי כבר אבדתי בעיני... העתיד מפיל עלי אימה. כי בחדש מארץ העלו את המס, אף שההכנסה נגרעה. עסק התבואה בין אוסטריא לרוסיא כבר חדל. הזמנים משתנים, לא כאז בן עהה, נחוץ לקמץ בהוצאות. אם העיד הפרופסר, כי אינך צריכה לנסוע לנאוהיים, הלא טוב הדבר ועלינו לשמות בזה, כי את הנך ב"ה בריאה, ואנכי לא אצטרך לפזר שש מאות בהרים, בעת הרעה הזאת, כמו בכל שנה ויזנה.”

„שבנותי ורעותי נוסעות כלן, כבר אמרתי, שגם אנכי אסע, כבר קנית לי כל החפצים, אף שעוד לא שלמתי, ואנכי, עתה... מה יאמרו הבדיות?“

„יאמרו מה שיאמרו; הדבר נהיה למדה, לאיזה מין שפורט, אחד יבוש מפני חברו ואשה מפני רעותה

צ'ור פרחים להצמד הנחמד
רפאל סופרמן ועטיל לאנדאו
להתונתם

מגיש אוהבם
צבי שרפשמן.
משמישלני.

גמנויים עברי בקראקא.

הגימנויים העברי בקראקא, שיסר הרה"ג ד"ר מאיר יונג, יפהח בחדש הבא. בו יורו גדולי הפרופסורים מהגמנויות הכלליים את כל למודי הגמנויות ובסוף השנה יקבלו התלמידים העודות, שערבן ישוה להעודות הגמנויות של הממשלה. ומורים יהודים מומחים יורו הנ"ך, גמרא, ש"ע והולדות ישראל. הרוצים להכתוב בניהם ימהרו נא, כי הזמן קצר. התלמיד שלא יוכל להתקבל עוד לגמנויים ילמד בתהלה כמררגת ההכנה, שנוסדה עם ביה"ס הזה. שפר המוד 20 כתר לחדש.

לפנות אל
Rabbiner Dr. M. Jung, Ung. Brod (Mähren).

ברוסיא.

בספר ההיסטוריה של העם הרוסי בשנים האחרונות נתוסף עוד דף אחד: התפורות הדומה. הכל אמנם צפו מראש וידעו, שהדבר הזה בא יבוא, ובכל זאת, כשנעשה הדבר, הפתיע את העולם כלו. עת מועטת עבדה הדומה את עבודתה, אבל במשך העת תקצרה רכשה לה את חבת

פיריטון.

אשת חיל.

(מוקדש להר"ר ש. ר. לנדא, משנה נשיא העדה ויועץ העיר קראקא*)
„מדוע, רחל, הנך כל כך עצובה? מדוע פניך סרים וזועפים?“ שאל דוד את אשתו בבואו הביתה גם הוא עצוב רוח ופניו נפלו מאד, רק התאמץ להסתיר מבוכתו מפני רחל אשתו.

„אין דבר“, ענתה רחל, בקול כאוב מארץ ותחל לבכות...“

„מה היום מיומים? הלא דבר הוא! מדוע הבכי רחל? גלי לי הסוד, אולי אוכל לחבוש פצעי לבבך.“

„הייתי היום אצל הפרופסר א. והוא אמר לי, כי לא נחוץ לי לנסוע למקום הרפואה נאוהיים, ואוכל לנסוע לכל מקום שהוא, וטוב למקום שהדים סביב לו, לשאוף רוח צח שפיים, ודייני כמה חדשים בצפיתי צפיתי לנסוע כמו בכל שנה גם בשנה זו לנאוהיים, גם ספרתי לכל שכנותי ורעותי, כי עוד מעט ואסע, ועתה... תוחלתי נכזבה. הוא הפרופסר, התיר לי

(* בתור תודה על השתדלותו לטובת הסוחרים בענין סגירת יום א'.

ענינים מדינים

אשכנז ומושבנותיה. כאשר התחברו מדינות אשכנז הנפרדות לממלכה אדירה אחת, בקש ביסמארק תחלות לחזק את הרכב, לבל יפרד וימצא, כי טוב להרבות את הרכוש המשותף בתור מושכות רחוקות. על כן כנתה הממשלה ספינות מלחמה, לכבוש מושבות באפריקה, כאוסטרליא וכאחרונה גם בחינא. אך הרוצה להיות מכשר לכל, לא יצלה. האשכנזים אינם מכשרים למושבות. מיליונים אין מספר כבר הוציאה הממשלה על הלוקסים הזה ולא מצאה בהן תועלת כל שהיא. האשכנזים הם מטבעם אנואיסטים, כל איש וכל שכמ דואג לעצמו. כאשר יעזב האשכנזי את ארצו, לנסות הצלחתו בארץ אחרת, ילך לארצות נכריות ויהכולל בעמים אחרים, אבל למושבות הממלכה אין שום אשכנזי רוצה ללכת. הפקידים במושבות יתנהגו עם התושבים השחורים כאכזריות ובתועבות נוראות עד שיקוצו כממשלה הזרים ויפרקו עלם מעליהם. כה נמשכות מלחמות במושבת אשכנז כאפריקה זה שנים אחרות ואין קץ. עתה נגלו תועבות, שעשו הפקידים שם וכושה הכסה את כל הממשלה. לנציב המושבה פורקאמר, איש ריק ופוחז, קרה מעשה כאשר זונה, שזיף תעודות כעכורה. מאור פִּישר, הממונה על כנדי חיל המושכות, לקח שחר רב מפירמא המספיקה לממשלה כל צרכי המושכות וכפירמא הזאת משתתף המניסטר לעבודת הארמה פִּאדביעלסקי. המניסטר נתן איפא שהד לפקוד צבא, למען ישלם לו מחיר גדול בעד סחורה גרועה או שלא באה לעולם. מתנגדי הממשלה עושים מזה שערוריה גדולה והם מדמים אותה לשערורית פנמא הצרפתית. בכל אופן פשטה הפוליטיקה של המושבות את הרגל.

המרידה ברוסיא. שוב נכשלה ממשלת הודין כחמאה הישן: הטענה את עצמה כנאותה. הכל יעבר בשלום, הבטיחה הממשלה, כאשר כשלה את הדומה. ואמנם ימים אחרים היה שלום, כי נכהלה הארץ ולא מצאו המורדים יריהם אך כמרה לבשו עוז ויראו את הנבור החדש סטולפיץ, כי גם מפניו לא יחתו, ולהבטחתו החדשות, למשול בצדק ובחקים טובים, לא יתנו אמון. המורדים הצליחו לנטוע את רוח המרידה בחיל הצבא במצרים הצפונים סוועאבורג (בפינלנד) וקרונשטאדט הסמוכים לפמרכורג. דוב הצבא וחיל הים שם מרדו ויהרגו את פקידיהם ואת האדמיראל בעקלעמישעו ובכלי התותח ירו על מצודות הקיסר. החיל הנאמן מאן להלחם במורדים. ספינות מלחמה אחרות הרסו המורדים ובאניה גדולה אחת נמלטו על

שנהרבו ונתוצו. רבע מיליון מאחינו נתפורו לכל קצות הארץ, נופלים בחוצות לבוב, וין, פרוז, ברלין, ניוורק ולונדון מרעב וחסר-נג, מתגוללים על מכסי האניות, נרדפים בלי חשך ומגורשים מכל מקום. ועתה כשיתחיל אותו המרד העצום כשתותחים לעמת תותחים יוצגו ואיש בחרב רעהו ידקר, כשעשן שרפה יכסה את רוסיא מנבול גלוציא עד גבול הינה, — מה יהיה אז גורל שש מיליוני אחינו, עצמנו ובשרנו? אנה יבואו כשיתפרץ כח האיתנים ממסגרותיו? מה יעשה העם החלש והאמלל הזה, כשיעמוד בין הפטיש והסדן? הלא אל מי שיתחבר יפלו כדורי התותחים אל מחנהו...

* * *

יש חזיון מעציב אחד שאני רוצה להעיר עליו את שימת לב הקהל העברי. מוכן שלו קרה כזאת אצל עם נורמלי אזי לא היה כל צורך לדבר על דבר זה, אבל אצלנו הכל אפשר. בשנים האחרונות קם ברוסיא קונטינגנט של סופרים צעירים בעלי כשרון. על עמודי "השלח" וה"דור" וירחון "הזמן" נדפסו יצירות שבתבונן, בברור המצבים והמומנטים הפסיכולוגיים ובצורתן המודרנית היו יכולות להתהרות עם יצירות הסופרים בספרויות הכלליות. שתי השנים האחרונות חריו את היסוד החמרי של הספרות העברית. צעירנו אלו היו מוכרחים, לרגלי חרב דמקלוס, שהיתה תלויה מעל לראשם, בעבדם בשורות אנשי הצבא ובהתגוללם בבתי כלא, לברוח. הם מתגוללים עתה בחו"ל, נועים ברעב ומאכדים, כמובן, את כשרונותיהם. הספרות העברית תפסיד אחרי שנים אחדות את בניה אלו, שאבדו כסכת קיריותנו. דמעות יש בעינינו בשביל יתומים, פרוטות אנחנו נותנים בשביל נודדים שונים, ואת האנשים הללו, שהם עשר לאומי, אוצר העם ותפארתו, שכחנו ואין איש שם על לב המבנים הציונים מה גדולה היא החרפה, מה נורא הוא הכאב ומה איום הוא חרבן העם — כשספריו רעבים ללחם ממש? המבנים הם מה קשה יהיה דין ההיסטוריה עליהם ומה גדולה נפילתנו אם אין מי שיטפח ויגדל את בנינו, שבתנאים אחרים היו מעשירים את קניינו הלאומיים, אם נותנים הם להנטישות הרכות האלה ליבש בלא עת?

הלב נלחץ כמו בצבת, כאב מציק ומדכדך וגם מקור הדמעות יבש, כשהנך יודע, שתצעק ותצעק וקולך יהיה — קול קורא במדבר...

צבי שרפשמן.

התחילו לאחוז בכל האמצעים, להוציא את התימת הצר לפזור הדומד. בהתנגדותם הטפשית לכל דרישות הרומה השניאו את עצמם גם על הדפוטטים הימניים וידחפו את הרומה לדרך ריבולוציונית עד שהוציאו מידי המושל היחידי את התימת ידו לגרוש ולפזור.

כל העתונים הודיעו עוד כשבוע שעבר פה אהד: שקט ושלוה בארץ. האורגניזציות הפרולטריות מתיחסות אל פוזר הדומה בקך רוח, בפבריקאות נמשכת העבודה כסדרה, יש לפעמים שמתאספים לאיזה אספה, אבל הוא מתפור תקף ועל הרב בלי קרבנות. אותו השקט, שעל אדותיו נשלחו טלגרמות אל כל העתונים בחו"ל הבעית יותר מרעש אספות מחאות וריזולוציות. הכל הרגישו שאיזה דבר נורא ואיום מתרקם בארץ, איזה דבר ממיר מתהווה בתוך מחשבים, בתוך בקעי כפים וסדקי סלעים, מים וידונים נכנסים כשטף אל מערות האש ועוד מעט ורעד הזק ישמע, והארמה תבקע וקטסטרופה עצומה תתהולל בארץ בת מאה ושלישים מיליון נפש, ורוחה האדמה מדם ומלאה הארץ פגרים. הפרולטריון שותק, הפרולטריון שוקטת — הודיעו הטלגרמות. כן, הוא שותק מפני שמאורעות דצמבר הורוהו, שאולת היא לצאת על הבריקדות כשעה שלא נעשו עוד כל ההכנות, כשעה שאין נשק ואין בלי תותה ואין מפקדים ואין תכנית מעבדת. הפרולטריון הרוסי, שכבר נוספו עליו מיליונים מתוך האברים הרעבים והגועים ברעב, הפרולטריון הזה מתכונן. כל תקוה לשנויים ורפורמות אבדו. לשוא רין סטולפיץ עם הפורטפלים אל הקדטים ואל הקונסרוטיביים בעין הגרף הידן וסטחוביץ, כי יקחו עליהם את משרות המניסטרס. כל איש, לו גם יהיה היראקציונר היותר גדול, אבל אם יש עוד רק זיק אחד של יושר בלבבו, לא יעמוד בשורה אהת עם רוצחי העם, ללכת אתם שלובי זרוע ולעבוד יחד עמהם. מרד מזוין — זהו דבר מכרה עתה. לא ירחק היום, שבו תפרץ מלחמה נוראה בתוך הארץ, מלחמה בין העם והממשלה, מלחמת החיים והמות, מלחמה של יאוש איומה, שתביא את כל אירופה לידי הודעזעות נוראה.

ולב כל יהודי מתחלחל ומתבוץ מתוך כאב עצור. נורא הוא לגלות את פני הלוח, להרים רק קצת את הצעיף המכסה את פני העתיד. מי איננו יודע בכמה עולה לנו המהפכה ברוסיא. דמונסטרציה פוליטית, מיתת שוטר, הפצת פרו-קלמציות, התנקשות בנפש פריסטב, — כל מאורע כזה עלה לנו כמאות נפשות, כאמבטאות של דם, כאלפי חנויות שעלו בלהב אש וברכבות בתים

„כמו שאתם תבשלו לכם כך תאכלו. ואנכי... עוד היום לי לדעת אם אסע או לא. אולי אלך אל פרו-פרסר אהר?"

„הלא תראו רחל, כי העת אינה מכשרת לזאת, הנח לי משפורש זה בשנה הזאת, ולעת מצוא..."

רחל בוכה מאין הפוגות. הדלת נפתחה ואיש בא החדרה.

„מה חפצך אדוני?"

„הנני הנוטר, יש לי שטר בן ארבע מאות שקל כסף בחתימת יד אדוני, באתי לשאול, אם יפדה את השטר..."

„עתה אין לי כסף, מחר ככקר אשלם". האישי יצא.

„ומה יהיה, דוד, הוסיפה רחל לשאול, האסע או לא?"

אשה חיל מי ימצא...

שמואל הכהן שפירא.

מאות כתרים. רואה הוא בעל הבית, כי אי אפשר לי לשלם שכר דירה אף כמו ששלמתי ער ככה והוא דורש עתה יותר. חסמנים הם בעה"ב היהודים, כי הלא מס הכתים בעירנו פחות עתה מאשר היה ועוד ירר משנה לשנה והם מעלים שכר משנה לשנה בלי חמלה. מה יחשבו? הלא הדירים גם הם יעמדו כנגדם ואנשים רעים לא יחתו גם מפני מלשינות... ואנכי אחשוב לשכור עתה דירה קטנה ולא להוסיף עוד על שכר הדירה..."

„עוד דירה קטנה מזו?" השיבה רחל ברעש והמולה „לא יבוא לזאת..."

„הלא מכרה אנכי, כי לא אוכל לשלם את זה". ענה דוד תחנונים.

„ומי העלה שכר הרירות? הלא המה האנשים המשתדלים לטובה הקהלה ולטובת העיר, וביניהם גם חסידים. שאתה הנך תמיד למליץ יושר עליהם, מהם ראו הנוצרים ויעשו כמתכונתם..."

„לא בחסידות תלוי הדבר. מרות בני אדם נשחתות בזמן הזה ובדברים שבין אדם לחברו אין כל מדה חסידות ואף חסיד אודה" המתפארים באנושות ובחמלה ידכאו בעסקיהם את החלש מהם." „ומה לי ולזאת?" הוסיפה רחל לדבר רתה,

האמיני לי, כי היום זמן הפרעון של שטר בן ארבע מאות שקל כסף, ואין לי כסף לפרותו, והמלוה יגוש בי לשלמו, ואינו רוצה לשמוע משום פרולונגציה."

„הנני יודעה, כי תמיד יש לך אמתלאות שונות, תמיד יחסר לך כסף אם נחוץ להוציא בעכורי איזה סכום. אפילו חמשים הכתרים, שעלי לשלם כער הכוכע, עוד לא נתת לי, אף על פי ששלחו אלי זה פעמים רבות..."

רחל בוכה מאין הפוגות. קול דופק על הדלת ואיש נכנס הפריע את השיחה. האישי הזה הביא מכתב טאה אדון הכית וכו כתוב לאמר: „לכבוד... אחרי שעד כה לשוא חכיתי לכסף, אעפ"י שהכטיהני כבודו על דכרתו זה פעמים אין ספורות כי ישלח לי, מכרה אני להגיש עצומותי לבית המשפט, אם לא ישלח לי עוד היום בעד הרבע שעבר ובעד הרבע הנכחי. אם לא ישלם לי היום כחפצי ישלם אחר כך עם הוצאות המשפט. ואגב אורחא הנני להודיעהו, כי מחיר דירתו יעלה מחדש אקטובר והלאה כשתי מאות כתרים. בוראי ירוע לכבודו, כי בכל העיר עלה מחיר הרירות ברחובות היהודים ואין להשיג דירה בכל העיר..."

„התשמעי, רחל, גם מחיר דירתנו יעלה בשתי

לקום לעזרת הצדק גם באוסטריא, למען לא יעמיסו על עצמם החרפת, כי נופלים הם מן הצרפתים בעזו וברגש יושר. אמנם הוא אומר, הילזנר אינו דרייפוס, הוא איננו משכיל וחשוב כמוהו, להרגיש כל כך את בזיונו ואת הרשעה, שדכאתו חנם, אבל נקי הוא כדרייפוס ובשני המקרים עותה העריצות לתכלית אחת את הצדק. ונורדאו הולך וחושב את כל הרברים, שבהם דומה משפט הילזנר למשפט דרייפוס. שם לא דרייפוס היה הנאשם, כי אם כל העם היהודי וכן בהילזנר.

צוררי ישראל הצליחו פה בדבר שעמלו לריק ככמה משפטים באונגריא ובאשכנז: להוכיח במשפט מאשר ומקיים, כי היהודים הם חבר רוצחים, אוכלי אדם. בצרפת תפשו החשבים במקרה דרייפוס, למען ישיגו על ידה את שלטונם על הצבא, על הממשלה ועל בתי המשפט ולשוב לכונן את הממלכה ואת הכנסיה הקתולית ולאבד את כל נצחונות המרידה הגדולה. ופה אינם צריכים אמנם לכבוש את צורת הממשלה, את הצבא ואת השלטון, כי גם בלא זה הכל בידם. אבל פה בקשו למשוך אליהם במשפט הילזנר את לבות התמוך, להלחם נגד השכילה, התקרבות, חרות העם, רעיונות הדור ושאיפתו, שהם סכנה לשלטון התקפים והכנסיה. פה כמו שם לקחו האנטישמים את דבר המשפט בידם, ברו בזכיהם, כחשו, זיפו, הסיתו, עוררו חמה בלבבות התמוך, הטילו אימה על רודפי הצדק, מלבד החקירה והררישה של בית המשפט בוננו חקירה ודרישה פרטית, אשר הפדיעה את אלה של ביה"ד, הכבידו אכפס על השופטים, על העדים ועל הממשלה, עוררו מהומה בחוץ בלשבת המשפט וכפילמנט. פה כמו שם התערבו כהנים בדבר, בהכניס את דעת הקהל נגד היהודים. בצרפת היו להם מומחים כלככם בהכרת הכתב ובאוסטריא רופאים מימחים. וזה הרגיו את רגש היושר במשפט דרייפוס. אבל מדוע לא גם כמשפט הילזנר? התדמו, כי לא קם זולא באוסטריא לקרוא, "אני מאשים?" גם פה קם וגם האשים. הוא ד"ר בולובא, רופא קטן ועני כפראג וגם הוא לא יהודי. רק רגש ישרו ושנאתו לרשע הכריחוהו לקבל לברו על עצמו את המלחמה עם הנחש. שלש שנים נלחם בלי מרץ, גלה את האמת, פרש לעיני השמש מה שהעלימו החקירה והררישה בודון. כמכתביו קרא בשם את הרוצחים האמתים ועזריהם ועוזרי עזריהם, הגיד את סבות הרצח ופרטיו באופן מוכיח, ובראיות ברורות חזק את כל דבריו. כל החמר מוכן והוא מחכה שהראוי לזה יבדקוהו. ד"ר בולובא אכר במלחמתו את הוננו, כריאותו וגם את חייו. והוא איננו הלוחם היחיד. עוד גדולים ממנו הרימו קולם, אבל קולם נדמה כחשך.

נורדאו הולך וחוקר מה היתה סבת השתיקה באוסטריא.

הן לא נובל להחליט, כי לא ישימו לב לעזות הדין באוסטריא אחרי שמעות הב"ר היא ברורה. פחד מפני התקפים? אמת, הפחד הוא גדול. אבל מדוע לא מנע הפחד הזה את הישרים בצרפת מהלחם? שם נוכחנו, כי שריון הקליריקלים אינו בטוח כל כך מחצי אויב. את מי חרפו שם יותר מאשר את פיקאר וזולא? והיום נעשה פיקאר בן נ"ב שנה גנראל של דיוויזיון ואת זולא יקברו בפאנמיין (קברי הכבוד של גדולי צרפת). פיקאר ישב י"א חדר במשמר-סתר וזולא ברת, לאבורי נושא עוד היום ברור עפרת של רוצחו בגופו ובכל זאת נצחו. גם לאוסטריא ישנם תקפים אדירים כמו לצרפת, אבל הנסיון הורה, כי אפשר לנצחם. ומצב המלחמה של אלה יפה הוא בצרפת מזה שבאוסטריא. שם יכלו למעון כי חפש כל צרפת, כבוד כל הצבא ושלום כל אירופה תלויים בזה, אבל באוסטריא לא יוכלו למעון בן, כי קיום העולם תלוי בזה שיחזיקו את הילזנר חנם במאסרו. השג לא אוכל, איך יוכל איש וויני, שלא שבת עוד את הלמוד הדומי, לעבר על פני ארמון הקיסר, שעל

הרציא על אדות סמרת התנועה ותכליתה. ע"פ הצעתו, שהסכימו לה גם זנגביל ומנדלשטם, החליטה האספה למסור את דבר בחירת הארץ לידו ועד, אשר עליו לשקול כל הצעה והצעה ולהכריע איוו ארץ נוחה ליהודים לקבלה ולכונן בה מדינה יהודית ולהודיע בקרוב את החלטתו בדיוק. התלהבות גדולה עוררו אלפי הסכמות וברבות, שבאו אל האספה מכל חלקי התבל ומכל המפלגות המדיניות. בין המסכימים והמבדכים נמצא גם הלורד רותשילד, המביע חבה יתרה לעמל זנגביל ומבטיח תמיכתו אם תקבל התנועה צורה ממשית. מיליונר גדול אחד מפרסם בנדיבותו הרבה בין יהודי אנגליא, פֶּעֶלֶס שמו, שלח עם ברבתו גם מיליון כתר לתכלית קנין קרקעות ליהודים. ההון הזה היה קנין הצבור במדינה החדשה. בזה הונחה אכן הפנה לקרן קימת של הסתדרות י"א. — בוויין נוסדה ביום מות הרצל כשנה הזאת חברה י"א, שתהיה מרכז לכל חברות י"א באוסטריא. היא רוצה להרחיב משם את הרעיון ככל הארץ. מקום הח' בוויין הוא במחוז השני רחוב פֶּלֶאָס 9. — בגליציא לא תפש הרעיון הזה מקום. יהודי גליציא, שלא אהבו מעולם יהדות מזויפת, מצוינת בהדר חיצוני ובתוכה אין מאומה, לא יוכלו לא לאהוב גם ציונות מזויפת, ציונות בלי ציון. וכפי הנראה, גם היריעות ע"ד התפשטות הרעיון כרוסיא נזנחה הן. האוטונומיה של המדינה העתידה להבחר היא כפי הנראה דלה וצנומה, כי אלו היה כה כמש לא היו המיליונרים והמתבוללים באנגליא מסכימים לה. ומדינה יהודית כזו אוטונומיה הלא פלשתינה טובה ממנה אלף מונים, כי הלא אין עוד כל מעצור ליהודים להתישב שם, שערי א"י נפתחו אף ליהודי רוסיא

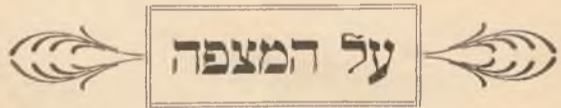
מן זענתונים.

הצלת כבוד אלפרד דרייפוס ונצחון האמת ומפלת השקר והזדון בצרפת עוררו רבים לחשוב על ארות יהודי נקי אחר, שנספה בלא משפט רק למען חזק את העלילה הישנה על דבר הרצח הדתי נגד היהודים, עלילה שהעלילו לפנים על המעלילים עצמם. כבר הוכיחו מומחים רבים, כי הילזנר, שנשפט לפני שבע שנים שתי פעמים משפט "עוור" לרצח דתי ודינו יצא למיתה, הוא קרבן רשעת צוררינו, שהשפיעו על הממשלה, על העדים ועל השופטים הנשבעים ויכריחו לעשות רצינים. ענין הילזנר מצא לו עתה מליץ נמרץ בטאקס נורדאו, הדורש "בנ. פד. פרעסע" מאת כל הישרים באוסטריא, לעשות כדורשי הצדק בצרפת, לקים באיש אחד ולדרוש בקרת המשפט. הוא אומר שם בתוך דבריו:

...גם לאוסטריא יש דרייפוס שלה. גם באוס-טריא מעד הצדק ויפ"ר כפח... הילזנר סבל זה שבע שנים חרפה וצער בית האסורים ואם לא יבטל המשפט אין לו תקוה לצאת מתוך חומות מאסרו חיים. כל אדם באוסטריא יודע, כי לא חטא הילזנר את החטא, שהעלילו עליו. ופה אין כמו בצרפת טעמים כמוסים וכבוד הממלכה וסבות נעלמות, שרק מומחים יכולים להכין. הכל ברור פה. המשפט היה גלוי, כל פרטיו ידועים לכל, כל אדם יכול לחוות דעתו על הקטיגוריה, על העדים ועל המשבעים. ואיך יכולים פה אנשים בעלי שכל ורגש צדק לשבת חכוקי יד, אף שידוע להם, כי נקי נשפט למיתה על רצחו נפש אדם, לקחת דמו לצדך דת ישראל? לא, אין רשות לאיש אוסטרי להלל את משפט ביה"ד בצרפת אם אינו מוסיף מיד: "ועתה נעשה גם אנו את חובתנו!" העמים האחרים רשאים למחוא כף לצרפת; והאוסטרי ישב בדר וידם, אם לא גמר בדעתו ללכת בדרך המוסר, אשר שלט בצרפת לתהלה ולתפארת ולקחת מוסר השכל ממעשי גבורי צרפת.

בה מטיף נורדאו "שכט המוסר" של דורנו, מוסר השכל לכל אנשי המדע, הצדק והמוסר בכל העמים באוסטריא, בדברים יורדים חררי לב כדרכו תמיד הוא מעורר בקרבם רגש הצדק והבושה, לבלתי הסתפק בתהלת הצדק, שנצח בארץ נבריה, כי אם

פני הים. מלחמה רבה היתה בסוועאבורג, מאות חללים נפלו. המורדים השחיתו את מסה"ב וקשה היה להכניס חיל חדש. ככל זאת נצח חיל הצר בעזרת קוזקים וילבר את המצודות אשר ביד המורדים. גם ברעוואל ובהלזינפורם בירת פינלנד היתה מלחמה בחוצות. במרידה הזאת במבצרים וממו המורדים למשוך שמה חיל מפטרבורג, למען תקל המרידה בעיר הממלכה, אך לא הצליחו. את הצבא יסיתו המורדים ע"י נערות, המהרועעות עם אנשי הצבא. בפטרבורג ובמוסקוא בקשו הפועלים לגזור שביתה כללית ככל הארץ ולא הצליחו, כי עוד אין הפועלים מוכנים לה. התפרצות הצבא תקרה במקומות רבים. בקאוקז מרד כמעט כל החיל ימלכד הערים אין הארץ היא ביד רוסיא בלל, אין קול הפקידים נשמע ואיש כל הישר בעיניו יעשה. מלחמה בין פטרטרים ובין ארמנים פרצה שנית והטרטרים אינם עומדים עוד כצד הממשלה. בסאמארא נהרג הנציב בחוץ בכומבא. חיל הרכב בווארשא גרשו את פקידיהם ויורו על הקוזקים. כסכסופל ובאדסה היו מלחמות בין קוזקים ובין פועלים והצבא אינו נאמן לממשלה. גם במסקוא אין הממשלה בוטחת בצבא. שורדים התנפלו על מסע מסה"ב אצל ליבאו ויגולופ' אלף רובל כסף הממשלה, מלבד הון הנוסעים. האנרחיה שולטת ככל הארץ, אין חוק, אין משפט ואין יושר. חכרות גולנים מתרבות, בקני רוכה יכאו אנשים מרי נפש אל בתי אנשים שלווים וידרשו כסף. על כל סכסוך קטן ינהג איש את רעהו. רק הנשק יכריע בין איש ואחיו. מי שאין נשק בידו איננו בטוח בחייו. רק מרידה כללית ומהפכה גמורה יכלו עוד לנאול את הארץ הגדולה האמללה הזאת מיד האנרחיה, בכוננה ממלכה חדשה חזקה מכוננה על חקי צדק. אבל מרידה כללית עודנה רחוקה. הממשלה הנכחית קרבה קצה בהריגת ציד הדומה הפרופסל הרצנשטיין בכפר סמוך לפטרבורג, ששכרה עליו חוליגן להמיתה, על התאמצו בדומה לטובת האכרים, בערכו חוק, לחלק את כל נכסי הצר ונכסי הכהנים לאברים עניים. בזה הקים בית הצר את כל האכרים לאויבים לו. הרצנשטיין היה יהודי מומר, מומחה גדול בחכמת הבלבלה. כל רוסיא מהאבלת עליו אבל יחיד ונשבעת נקם, רוצחיו לא ינקו. הממשלה הגדילה את כעם העם באסרה להביא את ההרוג למוסקוא מקום ביתו. — שמועות באות ע"ד מחילת הצר על כסאו. אבל ההפכףך הזה משנה דעתו משעה לשעה.

על המצפה

הקנגרם הראשון של י"א.

מבל תפוצות ישראל התאספו בשבוע הזה בלנדון צירי חברות י"א (Jewish territorial Association), היא ההסתדרות, שנפרדה בשנה שעברה בקנגרם הציוני השביעי מן ההסתדרות הציונית, להשתדל ליסד מדינה יהודית דוקא מחוץ לא"י. באו צירים מאנגליא, מאשכנז, מצרפת, מרוסיא, משווייץ, מבלגיא ומבמה מדינות באמריקה. ביחוד רבו הצירים מחברות הפועלים ברוסיא, שהסתתרו אל י"א בשם הראשון "פועלי ציון". היושב בראש ישראל זנגביל פתח את הקנגרם בקריאת תגר על רשעת רוסיא נגד היהודים בזכחים שערכה להם ואחרי בן הודיע על אדות מצב ההסתדרות ועל אדות המשא ומתן עם ממשלות שונות. הקנגרם קבל את ההרצאות בהתלהבות. רושם אדיר עשו המון בקשוה, שבאו מאת יהודים מרוסיא אל הנהגת ההסתדרות, להמציא להם במהרה מקום לשבת שם. רוב המבקשים הם בעלי הון. זנגביל הציע לפני האספה הצעות אחדות על דבר ארצות, שממשלות דוצות לתת ליהודים בתנאים נוחים להתקבל הפרופסור מנדלשטם מקיוב הרציא ע"ד מצב היהודים כרוסיא. בדבריו חמד תמונה נאמנה מצרות אחינו בארץ הרמים והזדון, פחדם התמיד, ענים וסבלותם. הסתדרות י"א הולכת ומתפשט בכל רחבי רוסיא. ד"ר קלע עמברלין

קבל הזמנה מלנדון, אשר כמה משפחות הצטרפו להעביר כשכילה כל השנה. כל הבית מלא עבודה ותנועה, הפוערים שמחים ומרננים, ש"ץ מפקח על הכל וכל תלמידיו מחכים אותו. רק בית חסד, לע"ע יעבדו כבית קטן שכור ואין עוד מקום עד שיעבדו גם בחצר. בעוד שלש שנים יוכל אלפי בתי אבות לחיות בא"י מן העבודה הזאת, שהתפשט בכל ערי א"י. האימניות האלה תימננה את מצב הפועלים והקולוניסטים, שיוכלו לעבד בכתייהם. בשנה הבאה ישלח הפרופסר ש"ץ מורים ללמד את המלאכות את אחינו כיפו וכצפת.

מושבה חדשה בא"י. פתיחת ארץ ישראל לגולי רוסיה כחמד השלטן היתה כאמת לתשועה גדולה. יהודי רוסיה מיסדים עתה, כפי שמודיעים להיוועג" מושבה חדשה בעבר הירדן בלי עזרת נדיבים וכאנקים, כי אם ככספם וככח ידיהם. שהקדישום לעבודת האדמה. ותנאי התנו שסאסור להם לשכור פועלים נפרים, אסור לאיש למכור חלקת אדמה לאחר רק לחברה עצמה. שטח האדמה הוא ל"ז אלף דונמים, שקנו בזול גדול כמעט בלי הון. את האדמה הלכו לחלקות חלקות כנות ת"ס דונם וכבר נמכרו כלן. אנשי המושבה הם יהודים שונים מאד. ישנם ביניהם שני חסידי גור מווארשא, מורה מיאלטא. דקטור מחרקוב, שוחט ממינסק, חנונים מקישינב וגם עובדי אדמה אחרים. כלם נגשים באהבה רבה לעבודתם ומוכנים לעבוד בעצמם כל עוד נשמה באפם. את כסף הסניה השלישו בבאנק עד איטר ישיגו רשיון לבנות בתים ולהתישב על אדמתם. מושבה אחרת ייסדו שם י"ז בתי אבות נרים רוסים ביחד עם י"ב בתי אבות יהודים. הם לא קנו את האדמה, כי אם יקחו באריסות מיד פקיד אחד במחצית התכוואות.

דבר אל הציונים הדתיים.

בימים האחרונים נתגברו בתנועה הציונית שני זרמים, אשר גם שניהם למורת רוח להציונים הדתיים. הזרם האחד הוא של בעלי הקולטורה למיניהם ואשר המה העובדים עתה בראש התנועה הציונית, והשני הוא של "פועלי ציון", הכורכים מרקם ולסל ולאומות ישראל ביחד. שניהם מפרידים את הדת מעל האומות. ואנחנו יודעים, כי כשם שאי אפשר לגוף בלי נשמה כך אי אפשר ללאומות ישראל להתקיים בלי דת, ובהפרידם את הדת מעל. התנועה הלאומית ואף גם יקריבו את הדת על מזבח האומות, השאר הלאומות גוף בלי רוח חיים, ואשר סופו לרקוב ולעלות כהגו. לשבת "המזרחי" גמרה לקרוא בקרוב לאספת חברי ועד המרכז של ה"מזרחי", לדון — בתוך יתר השאלות גם—ע"ד "יחס המזרחי להסתדרות הציונית במצבה הנוכחי" וגם בכרה אותי לחכד הרצאה לפני האספה במקצוע הזה. לזאת הנני פונה אליכם ציונים-דתיים, הואילו נא והודיעונו את דעתכם הפרטית ודעת אנגודתכם; איך יתיחס המזרחי עתה למצב הסתדרות הציונית והנהגתה. ויחד עם זה הואילו נא והודיעונו איך וכמה נרחיב את חוג פעולה המזרחי והסתדרותו והיו לי לחומר להרצאתי. בתתי לכם תורתו מראש, הנני חותם ברגשי כבוד. ברכת ה' עליכם. חיים ישראל איין חבר ועד המרכז של המזרחי.

כתובתי:

Ch. J. Eiss Müllerstrasse 74 Zürich III (Schweiz).

מכתב מארץ ישראל

ירושלם. ציון מר תכנה וירושלם התן קולה, כי עלה הבורת ויקטוף ארז ממכרי ארזי הלבנון ארידי התורה, הרב הגאון הגדול הנא ירושלמאה, סבא קדישא דארעא קדישא בקש"ת רבינו יעקב שאול אלישד זצ"ל ראשון לציון וחכם באשי. ביום השבת כ"ח תמוז אחר הצהרים נצחו העליונים את החתוננים ובשכה ארון ה' ונשמחו המהורה יצאה בקדשה ובטהרה. כאשר יצאה השמועה הדעה על פני עירנו נמס כל לב וכל עין נזלה רמעה, בי רבינו הקדוש זצ"ל היה אהוב וחביב לכל העדה ופטספד על היחיד ספרו עליו ובליל מוצש"ק באו אלפי אנשים

את ישרנו ואת חפצנו הטוב, כהניחנו ליהודים את האפשרות לבחור ביהודי בלי עזרתנו במקומות קבועים תועלת "לאומית" היא לבחור דוקא במחוזות יהודיים לא-יהודי וכמחוזות שהיהודים שם המועט לבחור בפולני בן דת משה. קשה להגיד היום כמה מנדרים ישיגו היהודים בגליצא. אבל כמיו אנו, כי כאשר יתפרסמו שמוות הקנדידטים יעשה הדבר בהתאמה לאינטרסות "הלאומיות" ושל המדינה. היהודים הם פקטור חשוב בחיים הכלכליים ולא רק חמס הוא לגזול משפטם, כי אם גם אולה. ותלונות היהודים אינן צודקות. לא חפץ איש ממנו להרע להם.

נקודת מצב הפולנים הלאומיים ידועה לנו. הם ההנכלו כבר בתחבולותיהם, להפר את מחשבתנו, לבחור יהודים בתור באי-בח יהודים. לדעתם אין צורך בכאי-בח יהודים, כי הלא היהודים פולנים הם. לכל היותר נוכל לדרוש, לדעתם, את ה"כבוד", שפולנים יבחרו בבן דת משה לכא-כחם ואת זה יתנו לנו בחפץ לב, כי הנסיין הורם, כי בני דת משה בתור באי-בח פולנים הם יותר פולנים מן הפולנים עצמם גם נגד אינטרסם, "בני דתם". על כן הם דורשים שיבחרו, בני דת משה" דוקא במחוזות נוצריות, אבל במחוזות יהודיות יבחרו בנוצרים. ועוד יורקו חול אל עינינו, שהם רק את מובתנו ידרשו, שחלקו את המחוזות באופן שיוכלו לחלק כבוד ליהודים כונדים גם במקום שאין רוב יהודים, ואין היהודים רוצים כלל בכאי-כחם ממש, כי במקומות שיש רוב יהודים כבר נשמע (מפי יהודים? בוראי לא! כי אם מפי איזו פושע ישראל, חונף לזרים) שלא יבחרו כלל ביהודים. לדעתם, אם אך יחלקו לנו את הכבוד, שיבחרו פולני בלתי מכול, אין לנו עוד להתאונן על גזל משפטנו. כמה שוה הכמחה הקלוב הפולני ראינו זה עתה כמחוז ברודי זלומשוב, שבמקום ד"ר ביק הקימו שם לקנדידט מהכולל פושע ישראל אהר ד"ר גולד, אשר כבח משרתו (הוא משנה ראש האזרחים בזלומשוב) הוא כופה את יהודי העיר לבחור בו. אך יש עוד פקידים ישרים. בכאו אל שר המחוז ככרודי לכש עזרתו, כי יכוף את יהודי העיר לבחור בו ענהו, כי לא יגזול מיד היהודים את חפשם.

מהעולם הציוני.

הבאנק המולוניאלי. כלנדון היתה ישיבת ראשי הבאנק. היו הצעות לכונן סניפים בניו-יורק רומניא ודרום אפריקה. ההצעות נדחו לעת עתה, אף שהכירו כלם את התועלת, שיש בסניפים כאלה, כי עתה רבה העבודה בסניפים שנוסדו ושיוסדו בא"י. החלט להרכות בהעמולה למכור את מניות הבאנק אנגלא-פלשתניא.

חברה לחרשת ביפו. כיפו נוסדה חברה ליסר ולהרכות חרשת המעשה בא"י ולסדר את המסחר בסחורות המוכות שמה והוצאות משם. הקרן היסודי של הח' הוא מאת אלף כתר כמניות כנות 25 ליטרא שמרלינג. הח' עומדת תחת חסות אנגליא ועל יסוד חקי אנגליא.

בצלאל. בית הלמוד הזה לאומנות, שיסד הפרופסר ש"ץ בירושלים, עובר עבודה גדולה ופוריה מאד, להחיות את ארצנו הנדרמה והשוממה. ע"ה תלמידים עובדים שם ולפי עדות מומחים למדו כחדשים אחרים מה שאין לומדים בכית בזה באירפה כשנה שלמה. התמדת החניכים אין לתאר. "בצלאל" עושה פעולה גם על יהודי א"י מן המפוס הישן. גדולי הרבנים בקרו את הבית ובשמחתם בעבודה היפה והמועילה ברכו את ראש הבית שיוכה לבנות את ביהמ"ק. המחלקה לאדיגת יריעות תחל לקבל בקרוב הזמנות על סחורה. קונים לא יחסרו. כל הנעשה בשנה הראשנה יקנו סחרי ירושלם. הפרופסר ש"ץ

Justitia regnorum funda- mentum (הצדק הוא יסוד המלכות) כל עוד לא נעשה צדק לנקי האובד חנם. ועוד פחות מזה אוכל להשיג איך יוכלו יהודי איסטריא לשקוט בהכירם, כי כמשפט הילונר נשפטו כלם על רצח דתי שלא בפניהם ויצאו חייבים. עליהם להתאמץ ככל כחותיהם להוביח צדקה הילונר, למען גולל מעליהם חרפה אשמה נוראה. אם לא יכירו את חובתם ולא יעשה, יצדיקו כזה את האנטישמים הקוראים להם מוגי-לב וחסרי כבוד.

דבר אחד שכח נורדאי, כי בצרפת העמירו הנלחמים רק את עצמם כסכנה ולמען הרעיון הטוב, הצלת הצדק והסרת חרפה מעל צרפת, היתה להם הרשות למסור נפשם, אבל רק נפשם, כי מעט היהודים לא היו בסכנה שם, כי הצרפתים, אף הקנאים שבהם, לא יעשו את כל חמשים אלף היהודים יושבי צרפת אחראים בער יהודים אחרים הנרחמים בהם, אבל באיסטריא-אונגריא יושבים שני מיליון יהודים בתוך העמים בלתי משכילים ובתוך שונאים חסרי כל יושה, שהם נכונים לערוך מטבח לבל היהודים, אם אך יהודים אחרים יתאמצו להוציא בלעם מפייהם, לקחה מידם את הראיה האחת, שרכשו להם בתחבולות תפתה על עלילת השוא, שהם צריכים להלחם בכחה נגד היהודים, שכח נורדאי, כי אוסטריא קרובה יותר לרוסיה מאשר לצפת. אם יש יושר באיסטריא, אם יודעים במקום נביה, כי רק בצדק יכון כסא ובי יש כמרום דורש דמי נקים, אז יתאמצו המה לתקן, ואנחנו אין לנו להשען אלא על אכינו שבשמים.

* * *

כידוע שנה הקלוב הפלני אחרי מות ד"ר ביק את החוזה, שעשה עמו, לקבוע שמונה מחוזות בחירה מיוחדים ליהודים בגליצא ויקבע להם רק ששה וגם להם הוסיף ערים קטנות, שהפולנים בהם הרוב, כאופן שיקשה מאד ליהודים לבחור אף ששה צירים. על תלונות היהודים ענה עתה ראש מחלקת הלאומיים בקלוב הפולני הפרופסר גלומבינסקי ב"נאציונאל צייטונג". הוא מצמדק שם לאמר:

... כהבירנו את הנחוצות לתת ליהודים חלק בכאי-כח המדינה החלטנו לקבוע ליהודים ששה מחוזות ערים, שהיהודים בהם הרוב. אמנם אין הברח לבחור שם ביהודים, אבל יש ליהודים אפשרות והבטחון, לבחור ביהודי, אם ירצו. מלבד ששה אלה, שהיהודים בהם רוב מוחלט, קבענו עוד מספר מחוזות ערים, אשר יש שם ליהודים רוב יחסי או שיוכלים הם להכריע בין הפולנים והרותנים ולהכריח לבחור בא-כחם גם שם. ששת המחוזות הם: (א) מחוז כלבוב, (ב) מחוז בקראקא, (ג) סטאניסלב, (ד) קולומיה, (ה) ברודי—זבורוב—יעזנא, (ו) דרוהו-ביש-טורקא—בולחוב—סקולע. לזה הסכים גם ד"ר ביק ואחרי מותו לא השתנה מאומה לדעת היהודים. אדרבה, אני עמלתי להפריד ממחוז ברודי את הערים אלסקא, זאלוסצע ולופאמין ולחבר לו את זבורוב ויעזנא לטובת היהודים. גם כמחוז היהודי בלבוב עמלתי להסיר ממנו את חלקי העיר, שנוצרים יושבים שם ולספח אליו קצת מהחלק הקראקאי, שיושבו יהודים. בגליצא המזרחית ישנם שבעה מחוזות, שיש שם ליהודים רוב יחסי ביחס והפולנים והרוחנים כשהם לעצמם והם: (א) מרנופול, (ב) סמרי-קאלוש, (ג) ברוזן—רוהמין—חודרוב - ברוזדובצע, (ד) סוקאל—דאווא—זולקיעוו—כעלו—קריסטינופל ובו, (ה) בוטשאטש—בורשטשוב—סניאמין—זאלעשטשיק—מלומאטש, (ו) זלומשוב—זאלוסצע—ראדניחוב—לופאמין—פורקאמין, (ז) בוכרא—זידאמשוב—רוזדול—בורשמין—בולשובצע. מקצת המחוזות הנקצעים ליהודים נשמע, כי לא יוקמו שם כלל קנדי-דטים יהודים. זה מתאים לגמרי לחפצנו, כי לא חפצנו בלל לקבוע מנדרים יהודים בשיחים ולאסור לבחור יהודים במחוזות אחרות. חפצנו רק להביע

אביו היה מושל עריץ, ואף שמדינת טונים נכנעת לצרפת' רדה הביי באף ובקצף ביהודים וישם יהודים חשובים רבים במשמר על לא דבר ויגול משפטם וידבאם לעפר. אך עדה בנו על כסא אביו הוציא לחפשי את אסירי היהודים. הרב וחשובי היהודים הזמנו לחג הכרת המושל החדש.

הזרנון היהודי-לשון. הפרלמנט בדרום אפריקה אשר לאנגליא ההליט להכיר את הזרנון היהודי בתור לשון ככל לשונות הגוים לכל דבר!

כונות, כהן אתה ר' זושא? ומה אתה מכוון בשעת הדוכן? זושא: אני מכוון שלא תגנבו את נעלי י. ק.

משרה הספרות והמדעים.

שיחות ספרותיות.

לפני ירחים אחדים יצאו לאור חלק השנים-עשר של האנציקלופדיה היהודית כשפת אנגליא ובוה הם הכנין הגדול הזה, ששש שנים עסקו עורביו בבנינו. האנציקלופדיה מחזקת מאות גליונות רפוס בפורמט של לקסיקון (כל כרך יותר ממ"ה גליון) עם יותר מאלפים ציורים ותמונות. המראה החיצון של האנציקלופדיה מהדרר ויפה מאד, המוציאים לא חסו על ההוצאות לפארה ולשכללה ולהת לפני הקוראים כלי שלם, ניר טוב, רפוס משובח וציורים יפים.

סוף סוף יצא הדבר הקשה הזה לפעולה אחרי כמה וכמה גלגולים. הרבה טרח הר"ר איזידור זינגר, מיסד האנציק. ועורבה כדבר הוצאת הספר החשוב הזה באירופה, דפק על פתחי החברות היהודיות הגדולות, הרבנים ופרנסי הקהלות, יועצי המסחר וכו' ולא עלתה בידו, עד שבא אל העולם החדש ושם בארץ המעשה והעסקים, נענה לו מוציא ספרים נוצרי, שלקח על עצמו את הוצאת הספר הגדול הזה—לשם מסחר. מחלקה מיוחדת יסד המו"ל בבית מסחרו להוצאת האנציקלופדיה עם סכום יסודי של מאה אלף דולאר ועשרות סופרים ועורכים העמיד ובראשם הר"ר זינגר מנצח על המלאכה ביחד עם עוד שנים עשר עורכים ראשיים. גדולי חבמי אירופה ואמריקה, ביהודים כנוצרים, בכל מקצועות החכמה, הספרות והאמנות היו בעוזריהם. העריבים נכתבו בכל לשונות אירופה והרגמו במערכת אנגליה.

האנציקלופדיה מקפת את כל חיי ישראל, היסטוריה, הורחה וספרותה ומה שעבר עליו, תולדות גדוליו וחכמיו, פרנסיו ומנהיגיו, אוהביו וצורריו; הארצות והמדינות אשר התגורר בהן או גרש מהן, מושליהן ומנהיגיהן, בה נמצא ערכים בכל מקצועות חכמה ישראל: עניני תורה ותלמוד, פוסקים ראשונים ואחרונים, הלכות ואגדות, דרושים ופולמים, תולדות ישראל בכל ארצות נדודיו מיום היותו לעם ער הזמן האחרון, תולדות גדולי ישראל מימים קדמונים עד הסופרים החיים אתנו היום, תולדות הקהלות העבריות מן ירושלים עד עיר קטנה באשכנז, גליציה או אפריקה הדרומית, מאמרים חשובים ע"ד מצב ישראל הרוחני המדיני והכלכלי בזמננו. מקום נכבד נפנה בה ליהודי מזרח אירופה, הספרות העברית החדשה הציונית וארץ ישראל. (עורך המחלקה של היהודים ברוסיה ופולין הוא הסופר האמריקני הרמן רונטל, מגולי רוסיה.)

בבנין ענקי כזה אי אפשר שלא יהיו חסרונות, הן מצד הדייק המדעי והן מצד הספרותי והטכני. באיזה ערכים קצרו הכותבים במקום שהיה להם להאריך ובהרבה האריכו במקום שאין צורך, הרבה ערכים ע"ד אנשים ומעשים חשובים חסרים ולעומתם הרבה מיותרים, אבל כלי חסרונות הוא מן הנמנע. עבודה חשובה מאד ליהדות פעלו מוציאי האנציקלופדיה, שהביא תועלת גדולה משני צדדים, מבפנים ומבחוץ. הרחיב את ידיעת חכמת ישראל

הכהו, והמורה חפשי. אחי הילד הביא את הילד לרופא לבדקו. בדרך פגע את מזכיו העדה ויספר לו אשר קרהו. המזכיר קצה עליו באמרו: עליך לתת תודה קאל, כי הילד חי.

פגרים נגד יהודים בכיהם. בווישאוויץ בניהם ערכו המשכים פגרים ביהודים. סבת הדבר היא שתינשים נוצריות נאבקו יחד, כאשר הכתה האחת את רעותה התערב היהודי וויינשטיין ויקרא שומר לתפוש את המכה. על זאת קפצו המשבים ויתאספו כאלף ות"ס איש לפני בית וויינשטיין ובקריאות הכריעו את היהודים סקלו את הבית באבנים וינפצו את כל החלונות. גם את השוטרים סקלו באבנים.

בעל תשובה. שליח ב"ד המחוזי בעיר סעיעעליהיד באונגריא ואשתו ובנו התגירו. סבת הדבר היא. כי זכר האיש, כי נולד יהודי וכאשר מתו אבותיו בילדותו גדלוהו בתור נוצרי, אך היה הדבר. שנעשה נוצרי, אינו זוכר. לבו משכהו תמיד לדת היהודית ולא מצא מנוחה. עתה עזרתהו אשתו הנוצרית למלא חפצו ותמיר עמו ועם בנה יחד את דתה הנוצרית ברת היהודית.

יתומי רוסיא. מחברת העזרה של יהודי אשכנז קבלנו את היריעות האלה: מעשי העזרה ליתומי רוסיא. שנעשו ע"י הלשכה הגדולה של "בני ברית" באשכנז נמרו בעקרה. המשתדלים הצליחו להביא את כל היתומים למסומות שידאגו בעדם לגדלם כבנים. ביחוד השגחו להביא אחים למקום אחד או עכ"פ לעיר אחת. רוב היתומים הם מבני ח' עד י"א שנים. מן ק"י היקדים הלכו ל"ג לאמריקה, י"ז לאנגליא, ב' דשווייץ, ג' לאיטליא, ט' לאוסטריא, ד' לארגנטינה. באשכנז התקבלו ל"ז ילדים באמצעות "בני ברית", חברת העזרה בפרנקפורט וחברת העזרה בברלין וחמשה יקדים חלקה ח' כ"ח. במקומות, שבהם יגדלו הילדים נוכל לבטוח, כי אחרית טובה נכונה להם תחת העני והצער ששבעו בילדותם.

נקמת יהודים. היהודים כזרובי פולין קיעלץ בפולין הגדילו את ביה"ק ברשיון שר הפך ובתשעה באב יצאו הרב וראשי הקהל לסמן את חלפת האדמה. הדבר הזה היה רע בעיני האכרים ויתנפלו על היהודים בקרדמות ובבדי ברזל ויכו את בלם מכות רצח. גם את הרב הבו וישברו עצמותיו, סצעו קשים. כבוא השמועה לעיר וואלבראס דסמובה הכריזו בבתי התפלה, לכל יקנו יהודים שום דבר מידי אברי זרובנצי. ובן היה. ביום השוק הביאו האכרים עגלות מלאות העירה ואיש לא קנה; האכרים שבו מעונים בפרי אדמתם כמו שכאן. שתפו של קאולבארס. בארסה נתפש אגיסטור של המאה השחורה, שהסית את ההמון ביהודים ואת היהודים בקוזקים ויגרם מלחמות בחוץ. כאשר נתפש בחשד מורד הצטדק, כי אין לו דבר עם המורדים ואחת הוא לו מי ימשול ברוסיא, הוא נגב פשוט והוא מעורר מהומה בעיר, למען הקל לו את הנגבות. ואמנם נודע, כי הוא נגב מפרסם מאונגריא.

שוד חדש בארסה. למרות הזהרות הממשלה בארסה, כי כל אות פרעות נקום ינקם, יסחדו היהודים לנפשותיהם. ברבע היהודים היה שוד חדש. בתים וחניות של יהודים נשודו. יהודים רבים נפצעו קשה.

חוק שביתת יום א' באנגליא. באנגליא מחמירים עתה בשביתת יום א'. המסחר יהיה אסור כל היום. אך באנגליא, שאין משתמשים בחום הזה רק בתור ענין דתי והומני ולא בתור תחבלה להציק ליהודים, מצא הועד הממונה על שנוי החוק לנבון וישר, לפטור את היהודים שומרי שבת משביתת יום א' עב"פ עד חצי היום. ובאנגליא מעמים מאד היהודים שומרי שבת. ופה ישנם מיליון יהודים שומרי שבת ואין הממשלה רואה לנבון לפטור יהודים.

חברת נוצרים בעד יהודים. בלנדון נוסדה חברת נוצרים עשירים "לתמיכת יהודים נרדפים", שמטרתה להשיב נדחי ישראל לפלשתינה. כראש החברה עומד דוד אטמורס. באספת החברה, שהיתה בשבוע שעבר הוציא הכהן גריפין על דבר גולי היהודים מרוסיא. בסוף דבריו פנה אל ראשי החברה להחל לפעול לטובת היהודים ע"פ תקנות החברה.

היהודים בטוניס. הבני החדש מושל טונים באפריקה הצפונית הוא איש אוהב צדק ומטיב ליהודים.

כיהו להספידו. — וכיום א' כ"ט המזו הוכרז ממעם הרבנים מעדת הספרדים והאשכנזים "כשול מלאכה". כל החניות נסגרו וכל כעלי מלאכה שבתו ממלאכהם. יותר מחמשה עשר אלף איש באו לחלק לו את כבודו האחרון. גם גדולי וישרי ממשלתנו והרגמני כל הפנסולים ופקידיהם אשר בירושלם ואנשי הצבא באו להקריא. כל ילדי התלמוד-תורה ובתי-הספר ובתי-היתומים של עדת הספרדים והאשכנזים הלכו לפני המטה ויאמרו מזמורי תהלים וישרי אכל, וספרדים נשאו עליו מספר מר בקול נהי וככי וכל העם געו בכביה. תלא כל עם סופר להאיר את המפעלות הגדולים והטובים של רבינו זצ"ל. — ארבע עשרה שנים נשא את המשרה הגדולה, ראש רבני הספרדים בארץ ישראל והתאר "חכם באשי" ויהיו לו אותות כבוד ובגד, פקידים. בן צ"ב שנה היה. — ביריעת התורה יחריפות היה מגדולי הדור. חמשה חבורים חבר בחדושי תורה ושאלות ותשובות. העמיר תלמידים רבים. ויהי משים לילות כימים בתורה. אוהב שלום ורודף שלום היה ויקלו נשמע ככל המפלגות, כי במדותיו הטובות וכחפצו השלם בטובה הצבור וכש לו את לבות כל יושבי עירנו לאהבה אותו ולשמע בקולו. גדול היה כבודו גם בעיני הממשלה. לפסקיו בדיני ממונות היה יפוי-כח כמו לפסקי הערכאות. רשות היתה בידו לקנים בכסה או בענש אחר. שני אנשי צבא טורקים לוהו המיד בכל אשר הלך. הוא דבר צחוח בלשונות ערב, שורקיא, יון ואיטליא. את דרשותיו דרש המיד עכרית. כו ראינו תורה וגדולה במקוב אחד במלא מובן המלה. המנחם ציון וירושלם ינחם את בני הרה"ג מוהר"ר חיים אלישר ומוהר"ר ניסים אלישר הל"ו ואת כל משפחתם הרמה ואת כל המתאבלים עליו ואת כל עם ישראל.

מהרוב ומרחוק.

המגפה בהודו. הקבר מתחולל בהודו זה עשר שנים והוא מתרבה משנה לשנה. בשנת 1896 היה מספר הללי המגפה רק 1700. בשנה 1897 מתו במגפה 56.000 נפש ארס. בשנת 1898 מתו 118.000 נפש. בשנת 1899 134.000. בשנת 1900 נעצרה מעט המגפה ולא מתו רק 94.000 נפש. ובשנת 1901 פרצה המגפה שנית בזעף ותורר שחת 274.000 נפש. בשנת 1902 מתו 577.000 נפש. בשנת 1903 851,000 ובשנת 1094 1,022,300 נפש. אז נעצרה שוב ובשנת 1905 לא ננפו עוד רק 95,100 נפש ובשנה הזאת יש תקוה שלא ימותו רק 50.000 איש. כל המתים במגפה זה עשר שנים לפי הרשימות של הממשלה 3,729,000. אבל ידוע כי לא כל הגנפים נרשמים, וישובי הארץ מעלימים לרוב את חוליהם ואת מתיהם. המספר האמתי הוא כלי ספק לא פחות מחמש מיליון. כה רובצת מארת אלקים על הארץ המאושרה הזאת שהיא כגן עדן, צבי לכל ארצות תבל. כי יושביה באחוזם בקשי ערפם כאליליהם ובמנהגייהם לא יאבנו לתקן דרכיהם ולהנהיג חקי חיים והם נמוגים כבערותם. ידוע כי באנשי אירופה אשר בהודו לא תשלוט המגפה, כי בחקי ההיגעינה ובמזונות טובים הם נשמרים מפניה.

טביעת ספינה ער נוסעים. קרוב לחוף ספרד סמוך לעיר סרטנגא טבעה הספינה האיטלית "סיריא" מלאה נוסעים, שנדרו לאמריקה הדרומית. הספינה יצאה מגנא באיטליא ועליה נודדים איטלים. משם הלכה ספרדה ותקלוט עוד נוסעים ספרדים בברצלונה. סמוך לחוף בקש רב החוכל לקצר את הדרך ויעבר בין איים קטנים. הספינה נתקלה בסלע ותשבר. מתשע מאות נוסעים נטבעו שפ"ה נפש וביניהן הגמון קתולי אחד. את יתר הנוסעים הצילו ספינות אחרות ערומים.

חלוצים לאי. בקראקא גמרו חבל בחורים מפו"צ דלכת לפלשתינה כמשך השנה ולשבת שם תחת חסות ממשלת אוסטריא. פוליציא רוסית בגליציא. מרז. בראווער מודיענו, כי כפראמנא פגע מורה מכיה"ס ילד יהודי בחוץ ויחזק בו בשערות ראשו וירימהו וישליכהו ארצה. הילד נפצע ודם רב זע ממנו. לקול צעקת הילד נקבצו יהודים ויתפשו בטורה ויבאוהו אל ראש הפוליציא. תחת לענוש את הזר ענש יהודי אחד ויסגירהו בבית הכלא, כי המורה הגיר כי

תולדותיו וכל אשר צבר עליו, מצבו הנוכחי ותקותיו לעתיד בקרב בני עמנו הקוראים אנגליה. מלכד האיני-דיפרנטיית הגדולה בעניני היהדות אין איש מעשה בחיים הסוערים של זמננו יכול להקדיש הרבה מזמנו לקרוא ספרים שלמים ע"ד היהדות, וע"פ רוב חסרם ספרים פופולרים טובים, הכתובים בקצור ובאופן מענין למשוך את הקורא. עתה באנציקלופדיה יוכל כל איש ואיש למצוא מה שחפץ ולקרא ע"ד הענינים הקרובים ללבו ערכים קצרים — והקצור זה הוא השבח והבח המושך. — פעולת האנציקלופדיה הזאת ביחוס אל ידיעת היהדות היתה כפעולת האנציקלופדיות הכלליות: אינן מעטיקות את היריעות בשביל חכמים ומלומדים, רק מרחיבות אותן ובקצרה בין כל שדרות העם. גם הפרסום הגדול, שרששה לה האנציקלופדיה יפעול הרבה אצל הרבה מאחינו, שבבר נרחקו מעמם ותורתו, לעוררם להתענין ביהדות ולדעת איתה.

ומצד השני תפעול האנציק. את הפעולה הזאת מבחיץ — על הקהל הנוצרי, אשר עולם חדש בכל הדרו נפתח עתה לפניו. כל העולם היהודי, תורתו חייו ותולדותיו, שהיו עד עתה כספר החתום גם לגדולי החכמים הנוצרים, מפני שעברית אינם מבינים וכל ידיעותיהם ע"ד היהודים והיהדות היו מכלי שני, ולפעמים גם מספרי הצוררים הטופלים שקרים ובזבים על היהדות. עתה יוכלו לראות את העולם היהודי בצבעיו האמתיים ובמראהו הנכון. האנציק. תענין הרבה את כל החכמים והמשכילים, ובפרט הפילולוגים, האולוגים, פולטיקים, מכלכלים (אוקונומים) סופרים, גם פקידים ושרי הממשלה, המתענינים בשאלת היהודים. ספרים כהאנציקלופדיה יועילו הרבה להתפשטות ידיעות נאמנות ע"ד היהודים וספרותם בין העמים ומלכד שיוכלו להטיב את יחוס משכילי הנוצרים אל היהודים, עוד יוכלו לעשות שנוי גדול בחיים ובחברה הכללית, בהפיצו בעולם דעות חכמי ישראל וכח היהדות אחרי הנביאים ויעשו רושם ומתפכה, כמו שעשתה היהדות הביבלית ע"י הרגום התורה ביונית; דעות התלמוד, ספרות הרבנים ובפרט הקבלה והחסידות, הן תהיינה „גלוי-שבינה" חדש שיפיץ אור חדש בעולם הקולטורי. וכבר נראה הרבה סמנים מבשרים את התקופה החדשה הזאת. עוד אשוב לנרון זה, להראות שהרבה מגדולי הסופרים והחוקרים בזמננו מפרסמים דעות קרובות לדעות חכמי ישראל (ובפרט המקובלים והחסידים) בעולם הקולטורי ועושים אותו בית קבול לדוח ישראל בשני אלפי שנים האחרונים.

ערך חנוכי בשביל כל האומה העברית, כמו ל„אוצר היהדות" בעברית, כמו שמציע אחד העם, אין לאנציק. האנגלית, אבל גם פעולותיה, שתוכל לפעול, כמו שבארתי, יעשו אותה לבלי מחזיק ברכה ליהדות. כפי שמודיעים העתונים נדכו עשירי ניויורק 5000 אכסמפלים ממנה, לחלק בחנם בין סופרים, כהנים ומשכילים נוצרים וביבליותיקות לעם. אולי יש למעון נגד הנדבה הזאת, אבל אין להכחיש, שתוכל להביא פעולה רצויה. אבל המעשה הזה והוצאת האנציקלופדיה בכלל, יעוררו בנו את ההכרה, שתורת ישראל גלה עתה עוד הפעם למקום חדש, ממורח אירופה לאמריקה, ושתקוה נשקפת, לחזק את רוח ישראל והודתה באמריקה, אם רק ימצאו די פועלים חרוצים, להתעסק בזה ולעבוד לטובתה. עד עתה נראה את הציונים והלאומיים בכלל משתדלים בכל האפשרות לחזק את רוח היהדות בין יהודי אמריקה והרבה כבר עלתה בידם.

בחלק הראשון ובהאחרון נרפסה רשימת החותמים. במעט בלם באמריקה ואנגליה, מעוט קמן בשאר איריפה. ברשימת העוזרים עושה רושם עלינו מעוט הסופרים הכותבים עברית (ההיסטוריים, פובליציסטים וכדומה). בתור פועלים ועוזרים בהאנציקלופדיה, רק מעטים מהם השתתפו בה. אבל בתור נפעלים — כלומר ע"י כיווגרפיותיהם — נמצא כמעט את כל הסופרים העברים החשובים. מו"ה.

Ein Neues Licht über Zion. Ein Appel an die Lauen in Jsrael zur Erwekung

ihres Herzen für Zion von L. Aronsohn, Frankfurt A. M.

המחבר מכוון בספרו זה אל החרדים מכל המינים המהגרים לציונות. בעברית כבר נכתבו הרבה ספרים כאלה, שפעלו הרבה לקרב את לבות החרדים ברוסיה ופוזן אל הציונות (ספרי הר"נ פרידצנר, „שובת ציון" לסלוצקי „דעות הרבנים" ועוד הרבה), אבל באשכנזית כמעט שלא נרפס עוד ספר מיוחד, המכיר את היהדות הציונית מצד הרה גם לפי השקפת החרדים שבחרדים רק מאמרים בודדים בעתונים ומאספים, והספר הזה הוא דבר בעתו ויכול לפעול לקרב את אחינו האור-הודוכסים באשהנו אל הציונות. אחינו אלה אמנם כונתם רצויה, רוצים הם בקיום היהדות, אבל מעשיהם אינם המיד רצוים, מפני שאינם יודעים את היהדות וממילא לא יוכלו לדעת, מה לעשות בשביל קיומה והחזקתה. אחינו האשכנזים הם הנזקקת שנשבו לבין העכו"ם, תורת היהדות בכללה זרה להם ורק גדולי הרבנים יבינו גמרא ופוסקים, ושאר העם מחזיק בשרי ידיו בסדור, שמירת איזה דינים ממאכלות אסורים ותפלה בצבור בשבת — רק זה נשאר להם מן היהדות.

במצב רחוק מן דעת היהדות בזה, ובשעה שהליברלים היהודים אוסרים את הציונות מפני חשש אי-פטריוטיה „ולמה יאמרו הגוים" ואיזה רבנים קנאים יצאו נגדה במחאה, שהוא נגד אמונת המשיח, ונוסף לזה שהרבה מחשובי הציונים, הם מן החרדים שבקרבו שכבר עזבו מעט או יותר את התורה ואת המצות המעשיות, אין פלא שרוב החרדים באשכנזי מהגרים לציונות. ובשבילם צריכים אנחנו לספרים כמו שלפנינו. בחמשה פרקי הספר מבטל המחבר את כל טענות המהגרים מכח הרה בראיות מן התלמוד וספרי הראשונים והאחרונים ומכיר לא רק שהציונות מותרת לבא בקהל האורתודוכסים ושאינה כפירה באמונת המשיח, אלא שחובה על יהודי בשר וחדר להיות עושה ומעשה בציונות, שאינה מרחקת אלא מקרבת את הגאולה. ומלכד אמרי חז"ל בשבח ציון וירושלים הוא מוסיף להביא הרבה ראיות מפרסקים ומדרשים בדבר נחיצות האחדות בין כל מפלגות העם כיראים והרדים, והתרכוזת הכחות לעבוד שכם אחד בשביל השועה עמנו, ושאיין שום איסור ועון להתחבר עם הפושעים כענין גדול בזה, ואררבה ע"י ההתקרבות להם להעבודה המשותפת הם מתקרבים יותר ויותר אל התורה והמצוה, כל הראיות האלה מחובלים בדרשות ומליצות ובאורים בדברי חז"ל ומדרשים, החכמים מאד על החרדים האשכנזים, כמו אצל אלה שבמזרח, ובדואי יעוררו אותם לטובת הציונות. הדרשות האלה יעירו בנו לפעמים רוח תונה, לראות שיש אנשים מישראל שצריך לכרבר כרכורים ולהראותם בראיות ברורות מרד"ק ושל"ה וכו', שמותר לנו להתחזק ולעמוד על נפשנו להציל את שארית הפלטה מן הכליון הרוחני והחומרי, לולא כתוב בעל המורים או הרד"ק שתי שורות, שאפשר לדרשם כמין חומר לטובת הציונות, הרי הם יושבים וסדורם בידם והבשר הבשר בפיהם והם רואים במנוחה איך היהדות יחד עם הבשר הכשר הולכת ומשתכחת גם מפי זרעם, ורוב העם חייו תלואים לו מנגד ועוזב את התורה מפני הנאי החיים הקשים, ואינם מנענעים באצבעם, אבל משכחת היא העובדה, שגם אלה הקפואים מתעוררים יותר ויותר מתרדמתם ורוח חיים ותנועה נראה בהם. גבלנץ.

מו"ה

קלסקררים. רשימות ופרצופים מאת ישראל בריסטיג'ר הוצאת גרשם באדער. הסופר החכם מר בריסטיג'ר הנודע זה כבר בעבודתו על שדה ספרותנו, הביא לנו גם הפעם מנחה חדשה. אומנות נפלאה הראה המחבר הנכבד בספרו הנכחי, להמעיט בכמות ולהרבות באיכות. בעמודים אחרים ברא לנו רומן שלם או ספור גדול. את יכלתו זאת נראה בכל קלסתר וקלסתר, שצר לפנינו. המאמרים „ממול"י,

„שפתים רוכבות בחלום", מה מעטים המה בכמיהם ומה רב מספר הרשימות, אשר תרשטנה בלבנו, ומיתנו ימלא מחשבות ורעיונים שונים, כאלו קראנו איזה ספור גדול ומה גדול תכנו של הציור „לילה אחד בעיר קטנה", פרצופים שונים צפופים יעברו לפנינו ואנחנו רואים אותם כבאספקלריה המאירה חיים וקמים אחד אחד במעלותיהם וחסרונותיהם, צלם ואירם כמו שהם באמת בעולם המציאות, וכן הם כל הציורים טועט המחזיק את המרובה. וכח לשונו מה רב! הוא כותב על טהרת לשון הקדש באמת. עברית מקורות מבלי הרבות גרים ולא יכשל בלשונו. יפה היא רבה ונעימה. אני מאמין, כי הקוראים ישבעו ענג וימצאו קורה רוח בספוריו אלה.

כתבת המחבר:

J. Brüstiger Lemberg Sykstuska 13. יהושע שפירא.

Dr. Martin Engländer: Die auffallend häufigen Krankheitserscheinungen der jüdischen Rasse. 48 Seiten, eleg. ausgestattet 60 h. J. L. Pollaks Verlag, Wien, XV. Mariahilferstrasse 140.

הספר הקטן הזה הוא חקירה סיצילוגית שערכה גדול מאד. באופן מדעי ובכבר ראש עוסק המחבר בענין שכבר דשו בו רבים אמנם, אבל כל החקירות בענין הזה לא נאספו עוד ביחד כמו שהן עתה לפנינו. הספר נכנה על יסוד חקירות אייטוריא-מים ממדרגה ראשונה כמו קראפט-עבינג, ערב, קרעפעלין, אייכהארסט, פ. נאָרדען, נאנין, פובס, ופאָסיוס ועל חקירות ובדיקות של המחבר. הוא מדבר אל שכל הקורא הפשוט ומביא בזה תועלת גדולה. ההתלהבות, שבה עוסק המחבר בענין הזה המצא במח הד אצל כל קורא. סבות התרבות מחלות הנפש בתוך היהודים מתבארות פה על יסוד מדעי. הדברים נכנסים אל לב הקורא בצורתם המענינת ובחדשות שימצא ואין יהודי חושב, שלא ימצא בו נחת רוח.

„השלום". זה שם חוברות היוצאות לאור בשפת הספרדית בכתב רש"י לעתים תכופות בבלגד בירת סרביא ע"י הסופר העברי הלאומי הזקן מר ברוך מטרנאני, שהרבה דברים טובים נרפסו ממני בכל העתונים העברים הראשונים. הוא מן ה„ספרדים" המעטים, שהשתתפו בתחית שפתנו ועמנו. בארצות המזרח נודע האיש הזה בהתאמצותו העזה לטובת הרעיון הציוני והתחיה. אבל אחיו הספרדיים הנדרמים השוקטים על שמריהם רדפוהו וישטמיהו על דרשו טוב. עתה בימי זקנתו קם עוד הפעם לנסות דבר אל אחיו, להעירם למעשה ולחיים. מי יתן ויצליח להעלות את אחינו הספרדים מרפש הרפיון והעצלות המזרחית ויעשם לאנשים חברים הגונים לישראל.

רעק בתפוחי אדמה. בתפוחי אדמה נמצא רעל, הנקרא סולאנין, שיש בו גם כדי להמית. בת"ח גמולים הוא בכמות מעטה מאד שאינה מזיקה. בכמות מרובה הוא נמצא בשרשים הגרלים על ת"א בימי האביב ובת"א קטנים בעודם בסר. כבר קרו כמה מקרים, שהרעל הזה המית משפחות שלמות וגם גרודי צבא שלמים חלו באכלם ת"א חרשים בקיץ, סמני המחלה הם הקאה, חלחלה, נשימה קשה, התרבות דפיקות הלב ושלשול. לפעמים נגלים כל מראות החוליע בעבור הרעל הזה. גם בת"א נשחתים וחסריב יתהוה הרעל. ת"א חסרים מעלים קליפה כהה במקום החסר ובה נמצא רעל.

פנחס האכברני	חיה רוזנפלד
מאירשים מ"ו אב תלת"ח	
יארימשוב	דראָהאשוב

אברך כזה ברבה מו"מ את שארי הנכבד מר נתן שפירא לחתונת בנו ירודי מר חיים עם מרת מילה לינדענבוים מפרעמישלא. שאול חיות — בראדי.

הח' בת הרה"צ מבייש ואת ידידי מר עזריאל בלאטבערנ לנשואיו עם מרת רבקה מענענבוים. ישראל גראם — קראקא.

ברגשי גיל ואהבה נביע ברכת מול-טוב לרענו וש"ב מר יעקב וואלף לארוסיו עם מרת רחל בת ד' חיים גאליטצער מוזדאָוואָ. נחמן וואלד ומשה זאָמער — פעטראוץ.

אדרעססען

פון דייטשלאנד און עסטרייך-אונגארן ליפערע פיר יעדען בראנוש צו ביליגסטען פרייווען. פיר צופריעדנהייט גאראנטירט.

L. Apermann Brody.

פערלאנגען זיא אויספיהרליכען פרייו-קוראנט איבער

אתרוגים לולבים והדסים

פאן דער אלגעמיין בעקאנטען סאלידען אונד ביליגסטען פירמא

Hermann Rath Triest.

החברה "דורש לציון" ביאריטשוב מברכת בברכת מו"ט את חברה הנאמן מר פינחס האָכבערג לבאו בברית האירוסין עם מרת חיה רוזנפלד מדראהאשובי יעקב רייז המוכיר.

מעמק לבנו הננו מכרכים את חברנו גזבר חב' מר פינחס הכברג בברכת מו"ט לארוסיו. חב' הקון ספרים ביאריטשוב.

מקירות לבנו תעלה ברכתנו לראש רענו היקר מר פינחס הכברג לבאו בברית האירוסין. ליבוש דלוגאטש, אהרן ברייטער — יאריטשוב.

אביע בזה ברכת מו"ט לידידי מר פינחס הכברג לארוסיו. אברהם פרענקעל — יאריטשוב.

ברגשי גיל ואהבה אביע ברכת מו"ט לרעי ש"ב מר יצחק אייזענברוך לארוסיו עם מרת יומא קאָרן מטראנאברוען. שמואל זילבער — רישא.

ברגשי ידירות אביע ברכת מו"ט למר לייב עקערט ורעיתו מסמרי לבלילה בתם מרת פייגא עם מר יהושע גאלדמארק מחודרוב. זושא ריינהערץ — גליניאני.

מעמק לבי אברך בבמו"ט את ידידי מר פינחס נוסבוים לחתונתו עם מרת גיטל בת מר בנימין אייזענבערג, מקראקא. מרדכי שפירגעל — ציעשאנוב.

הנני מברך מעמק לבי את בן דודי מר יקותיאל יהודה בן ה"ג מבערבשעש לנשואיו עם מרת בילא

ברגשי אהבה אברך את ידידי מר שלמה לינדענבוים לחתונת בתו מרת שילא עם מר חיים שפירא מבראדי.

משה אהרן נארפייין — פרעמיסלא. ממעמקי לבני אברך אה מח' הנכבד מו"ה מיכל ב"ן ווו' בברכת מו"ט לחתונת בנם מר אהרן עם מרת צירל האנעל מסמרי. אברהם ליב ראק — דאלינא

אברך את ידידי מר אהרן ב"ן לחתונתו עם מרת צירל האנעל.

אהרן הויפטמאן — סמרי.

ברגשי אהבה נאמנה אברך בברכת מו"ט את ש"ב מר משה רעהר לחתונתו עם מרת יומא רבקה גאבעל מגלינא.

ישראל קאָללער — בראדי.

ברגשי אהבה וידירות הנני מביע בזה הודתי לבל ידידי ורעי אשר ברבנוי בברכת מו"ט לארוסי. אברהם אהרן מענענבוים — סומשאוווא.

הננו מכרכים את הסופר הנכבד מר רפאל סופרמן לחתונתו. מערכת "המצפה".

מעמק לבי אברך את ידיד נפשי מר רפאל סופרמן לנשואיו עם מרת משה לנרא בברכת מו"ט, יצחק מענענבוים, מנהל ביה"ס "שפה ברורה" בסמרי.

ממעמקי לבני אברך בברכת מו"ט את ידידי מר שלמה הערבסט לחתונתו עם מרת רייזל בת הרב הגאון מו"ה שמעיה הלוי שטיינבערג נ"י אבר"ק פרעמישלאן. יוסף ראָמץ — קראָסנא.

נייעס לעמבערגער טאגבלאט

שעף רעדאקטער: גרשם באדער.

ערשיינט זייט 1 יוני 1906.

דאס נייע לעמבערגער טאגבלאט איז אין ערשטער רייע אין אינפארמאטיוו בלאט, דער יוד זאל קענען געוואהר ווערען אלרינג, וואס איז איהם נוגע אלס מענש און אלס יוד, אלס שטאטסביורגער אין אלס מיטגלידער פונ'ם יודישען פאָלק.

דאס נייע לעמבערגער טאגבלאט ברענגט אלע ידיעות פון דער גאנצער וועלט, אלע נייעסעס נאכריכטען פון דער פאליטיק, פון האנדעל און געזעצגעבונג, דאביי מאכט עס א פירוש אייף די אלע ידיעות. איטליכער זאל פערשטעהן ווי ווייט דאָס יודישע לעבען איז פון דעם בעריהרט.

דאס נייע לעמבערגער טאגבלאט שטרעבט, עס זאל ווערען דער אינטע-דעסען-פערטרעטער פון אלע שוואכע און אונטערדריקטע פון די גרויסע יודישע פאָלקס-מאסען, וואס קענען זיך נישט אליין העלפען און מען מוז זיי פערטרעטען.

דאָס נייע לעמבערגער טאגבלאט שטרעבט פאר דער ערציעהונג פון די יודישע מאסען צום נאציאנאלען בעוואוסטזיין און בעקעמפסט די אסימילאציען אין יעדער פאָרם. ווי צום שארפטטען טרעט עס אויף געגען אלעס פֿולע און ריקשטענדיגע אינ'ם יודישען לעבען, אָהנע ריקויט אין וועלכען לאָגער עס געפינט זיך.

דאס נייע לעמבערגער טאגבלאט איז ציוניסטיש און שמעהט פֿעסט ביים "באוועלער פראָגראם", לויט ווי עס געפינט זיין אויסדרוק אין די ציוניסטישע קאָנגרעסען און אין די לאָקאלע לאַנדעס-אָרגאניזאציען.

דאס נייע לעמבערגער טאגבלאט האלט זיך אויף א בעסערער מדרגה אין ליטעראטור און קונסט. מיט אלע כחות שטרעבט עס, צו בעאיינפלוסען דאס קולטורעלע לעבען פון אונזערע יודען, זייער גייסטיגע ענטוויקלונג צו פֿעדערען און זייער געשמאק צו פֿערפֿינען.

אכאָנעמענטס-בעדינגונגען: האלביעהריג 7 קר. פֿיערטעליעהריג 3.50 קר.

(מאָנאטליכעס אַבאָנעמענט ווערד, נישט אנגענומען).

אירעסע פון דער רעדאקציע:

Gustav Bader, Lemberg, Słoneczna 27.

אָדער:

Redakcja „Nowego Dziennika Lwowskiego“ we Lwowie.

פּראָבע-נומערן גראַטיס און פֿראַקאָ.

נ. ב. זייט 1 אויגוסט ערשיינט דאס בלאט אילוסטרירט, יעדען טאג מיט א בילד.

HOTEL LONDRES

Krakau, Stradom. Inhaber Salomon Wasserlauf.

הערפֿאַראַנגענדעס בעליעכטעמטעס האַמעל דער יודישען קיפֿמאַנסוועלט, אים צענטרום דער שטאָדט, שעהנע צימער, גוטע קיכע, שטרענגס-כשר פֿיר זאָמערסעזאָן שעהנען גארטען איינגעריכטעט. פֿיר פֿרעמדע געסטע, וועלכע ערצטע כרויכען בעסטענס געאייגנטע.

עמפֿאָהלען צו ביליגסטען פרייווען.

די אויף גרונד דער מיט צאהל 43.903 דער האָען ק. ק. שטאטטהאלטעריי גענעהמיגטען סטאטוטען געגרינדעטע געגענויטיגע אויסהילפע מיטגיטענעזעשאפט „אורארא“ ערטיילט איהרען מיטגלידערן מיטגיטע ביז 18.000 קר. — בערייטס נאך 1 יעהריגער מיטגלידערשאפט — 4200 ק! מיטגליד קאָנן יעדער אונטערהייאטעטער ווערען — ראמען, הערן — זעהר גינסטיג פיר קינדער! די בעשטעהענדען 4 אכטיילונגען ערסאָגליכען זאגאר דער אָרמסטען בעפעלקערונג דאס איינערטען אין די עזעס הומאניטאָרע אינסטיטוט. שריפטליכע עט מינדליכע אנמערלונגען ווערען ענטגעגענענאמען. נעהערעס ערטיילט די Generalvertretung der »AURORA« Krakau Dietelsg. 81 אמטשטונדען פאן 10 — 12 אונד פאן 3 — 6. טיכטיגע אנגעטען ווערדען געזוכט.

אין מיינעס פערלאג ערשיענען זאעכען

דורות הראשונים

די געשיכטע אונד ליטעראטור איוראעלם פאן יצחק הלוי

טייל I, c 376 זייטען. בראשית מארק 10, אין ליינווארנבאנד געבונדען מארק 11. — דיעזער באנד בעהאנדעלט אין בעוואנדערען די געשיכטע פאם ענדע דער חשמונאים-צייט ביז צור איינזעמזונג דער דעמישען פראקוראטארען אונד בעלייכטעט אים אלגעמיינען פאסט די גאנצע צייט דעם צווייטען טעם-פעלם. — עם בעדארף ביי דער ווירדיגונג, דיא דיא פריהער ערשיענענען בענ-דע דעם גראסאנגעלענטען ווערקעס געפונדען האבען, אונד ביי דעם אנזעהען, דאס זיך דער פערפאססער דורך זיינע באהנבערענדען ארבייטען אין דער וויס-מעשאפטליכען וועלט ערווארבען האט, קיינעס עכפפעהלענדען ווארמעס, אום דיא בעדייטונג דיעזער ליטערארישען נייערשיינונג צו קעננציכנען.

J. KAUFFMANN, Verlag, Frankfurt a. M.

קאנקורו

ביהננ'ס הגדול כליל היופי בעירנו נגמר בימים האלה בעזה"ש ואנחנו מבקשים

חזן ירא אלקים

אשר ישפוך שיח בקול ערב אדיר וחזק, לע"ע יקובל רק להימים הנוראים וחג הסוכות הבע"ל. משכרתו תהיה שלמה מאתנו בעד הזמן הקצר הזה סך 300 כתר וכאשר ישא חן בעיני העם, אז יוכל היות, כי נתן על שכמו משרה תמידית בתור חזן סבוע בעירנו עם שכר הגון ויתר הכנסות הנהוגות. למען החזיק מעמד, האיט אשר אלה לו יוכל לבוא הנה על המבחן בלי איחור והוצאות הנסיעה תושכנה דק להאיט הנכחה. יאסלא.

זאב צימעט נשיא-העדה.

ספור יצירת העולם

בהסכמה עם הדעה בהשתלשלות הבריאה (Evolutionismus) ועם הדעה באחרות מוחלטה ביקום ההבל (Monismus)

מאת ד"ר שלמה רובין

יצא זה עתה לאור בצורה נהדרת מאד. כל חובבי ספרי החכם הישיר יורה בעד הספר הנהדר הזה.

מחירו כתר אחר.

להשיגו אצל המדפיס והמוציא:

Josef Fischer, Buchdruckerei, Krakau, Grodgasse 62.

PATENTE aller Länder erwirkt
Dr. FRITZ FUGS
 beedeter Patentanwalt.
 Mitarbeiter: **INGENIEUR A. HAMBÜRGER**
 Telephone **2460**
 Wien VII. Siebensterngasse 1.

אהנע האנהורעני

אין מינער מיט עלעקטרישע קראפט בעטריעכענען

כשרה

זעלכווארענפאבריק

האבע איך ארכיימער דער כעריה-מ-טעסטען פאבריקען ענגאזשירט אונד זינד מינע סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען עט קרענוורשטען א. ו. ו. נאכ-ווייבאר די שאנסטען אונד שמאקאפ-טעסטען ווארען. איך קאנקורירע ניכט נור מיט רעס פרייז, זאנדערן אויך מיט דער קוואליטאט אלער אהנליכען פאבריקען. מאן פערזוכע איינע כעשמעללונג אונד איבערצייגע זיך. אויף וואונש ווערען הכשרים מנאוי זמננו ביגעפאקט.

Hirsch Steiner, Przemysl
ui. Jagiellońska 7.

רשימה חדשה

מספרים הנמצאים כמסחרנו נגמרה בדפוס, ונשלח לכל דורש ומבקש פראנקא

Amkraut & Freund
Buchhandlung
PRZEMYSL.

Holzrouleaux und Jalousien
besten Qualität in allen Preislagen und schönster Musterauswahl empfiehlt billigst die Holzrouleaux und Jalousienfabrik von Anton Tschander jun. Brannau (Böhmen). Agenten gesucht.

דבר בעתו

אחינו היקרים! עת ממכר האתרוגים הגיע! וכבר נוכחתם למדי כי האתרוג הכשר הראוי לשמו הוא האתרוג הנקי מכל שמץ חשש הרכבה ורק על אתרוג כזה ראוי לברך בחג.

וב"כ נוכחתם למדי כי לא כל אתרוג הבא מארץ ישראל מביא טובה להישוב היקר לכלנו.

לזאת הגנו מודיעים לכם כי אתרוג כשר תשיגו אך ורק אצל אגודהנו פרי עץ הדר (כתעודות הרכנים הגאונים דעה"ק ירושלים ויפו תוב"א שנקבצו ובאו בחוברות "גלעד" ו"קול כהדר", מאת הרב הגאון הצדיק המפורסם הר"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אב"ד דאה"ק יפו והמישכות תוב"א הנשלח חנם לכל דורש) ושימו זאת על לבכם אחים יקרים כי רק ע"י אתרוגי אגודהנו תצמח ישע וכרכה להישוב משאת נפש כל איש יהודי ולא ע"י אתרוגים אחרים.

ואם אמר יאמר לכם סוחר אתרוגים מי שהוא וכאיוז מקום שהוא אם סוחר אתרוגים מארץ ישראל או סוחר אתרוגים מחוץ כי גם אצלו נמצא אתרוג כשר או גם מאתרוגי אגודהנו דעו כי שקר בפיו כי אנחנו החלטנו ובהסכם הרכנים הגאונים מירושלים ויפו תוב"א לא למכור את אתרוגנו לסוחריו האתרוגים הזרים המורכבים.

ובקשהנו שטחה מהרכנים הגאונים וראשי הקהלות והאגודות הציונים שבכל אתר ואתר כי ויאילו להזמין את אתרוגיהם יש מאגודהנו. (הזמן האחרון להזמנות הוא ר"ח אלול וזמין מקדימין) ואת שמותם נפרסם בעתונים.

דמי קדימה 30 אחוזים מכפי הדרישה הואילו לשלח ע"ש הכאנק העברי ביפו

The Anglo-Palästina Co. Jaffa

כטריעסט הושכנו סוכן איש יקר ונכבד מאד להמציא לקונים ישר מטריעסט לודים והדסים כמספר האתרוגים והכל במקח השווה כפי הפרויז-קוראנט הנשלח חנם לבל דורש.

ככבוד ויקר, חברי אגודה פרי עץ הדר מבעלי גני האתרוגים הכשרים בארץ ישראל.

האדרסה להזמנות ומכתבים:

Gesellschaft Pri Ez Hodor Jaffa, Palästina.

האדרסה להלגרמות: Fein Jaffa

העתקת מכתב ע"ד האתרוגים של אגודות פרי עץ הדר בארץ ישראל

מהרב הגאון הנפלא הנא ירושלמא בש"ת מוה"ר יעקב דוד רידב"ז שליט"א, מחבר פירושי ה"רידב"ז על כל הירושלמי, ועוד כמה חכמים יקרים, היה רב ואב"ד בק"ק סלוצק ועוד כמה עירות ברוסיה ויהי' גם רב הכולל בעיר שקאנא, וכעת אורו זרח כעיה"ק צפת תובב"א.

ב"ה. עה"ק צפת תובב"א.

כבוד ידי"ג הרב הגאון הצדיק המפורסם חו"ב סוע"ה בש"ת אברהם יצחק נ"י הוק (אב"ד בעה"ק יפו והמישכות ת"ו)

בא אלי הקובץ "גלעד" מאת אגודה פרי עץ הדר בו מגלים הסוד של המורכבים מאתרוגי ארץ ישראל, הנני להודיע לכב' ידידי נ"י אשר אנכי ידעתי היטב מהסוד הזה זה רבות כשנים ולא ידעתי מה לעשות. יראתי מאד לגלות הסוד הזה כרכים כדי שלא תשתכח ח"ו מצות אתרוג, כי למי יפנו הלא אתרוגי קורפו כבר נאסרו מגרולי ישראל וגם אנכי הייתי מהחמומים, ואנכי נהגתי א"ע תמיד שלקחתי ב' אתרוגים מארץ ישראל אחד מהודר, אותו לקחתי ברכים על הגענועים, והשני היה ג"כ מארץ ישראל אך לא תאר ולא הדר לו כנראה שבא מן היער ותמיד קניתינו בעד חצי רוב"כ או פחות, ועליו כרכתי כצנעא בתוך כיתי עפ"י הירושלמי כמס' יומא משובח בגופו כמראה, משובח בגופו קודם, וכעת שראיתי שב"ת נ"י בצדקתו נמל ההשגחה תחת ידו נתמלא כל חררי לבבי גילה ושמחה שמחה רוחנית שאין קץ לשמחה הזאת אשרי לו ואשרי לאגודה שיזכו לזכות את בני ישראל, — אלף כרכות ינחו על ראש צדיק שמוכה את בני' במצוה גדולה כזאת. ה' ירחם על עמו ועל א"צו וישלח משיחנו בכ"א.

המברכו והרו"ש יעקב דוד רידב"ז.

עפ"אלג גארמטירט! איבערצייגען זיא זיך! פערבעסערונג דער שטעלל לונג

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקאררעספאנדענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ו. ו. קאנן יודערמאנן אהנע בעזאנדערע פאָר-קעננטיסע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלויבציטיגער טיילנאָהמע אן 4 לעהרפאָכערן, סטענאגראפיע גראטים.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אָנפאָנגען נור געגען רעטורקארטע. פראָסעקטע א 35 העל, פראָבעריעטע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.E.

איבערנאָהמע יונגער לייטע צור גרינדליכען אויסבילדונג אין זאמטליכען האַנדעלס וויסענען שאפטען געגען מאַססיגע האַנאָראַר.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische **Steckpferd Lilienmilchseife** von **BERGMANN & Co.** Dresden und Tetschen a/E. vormals Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseur-geschäften.

ערשטע קראקוויז מיט עלעקטרי-שער קראפט בעטריעכענען

כשרה כשרה

דאמפף-זעלכווארען פאבריק

מיט דען בעסטען אדערנסטען מאשינען, ערצייגט שענע פרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסט שינקען קרענוורשטעל א. ו. ו. פער-זעהען מיט הכשר של ה"ב"ד צ"דפה. עמפיעהלט צו בירגיסטען פרייזען. אויף פערראנגען ווידר פרייז-קוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser
KRAKAU, Bozego-Ciała 8.

JACOB BECK
Holz-Export
Stary Sambor

תורה עם דרך ארץ

מאץ לנייע צית ספר צכל הממלכה, אשר צו ירכשו להם צני יהודים תורה ומעך יסודי גמור צידק עם מדעי צה"ס הכלליים — אשתי האש"ס ציוכל לשלוח את צט אל

הגמנוזים העברי

אשר צאונגלרעס צרלד תחת המלכה רב הצלחן ד"ר מליז יונג. סס ילמוד התלמידים כל עניי הלמוד של גמנוזים וגם תורה, מ"ך, דקדוק, ס"ס ומפרשים, ומכונ צדק התורה וי"ס. תלמידים מגלייל ילמוד סס גם פולנית ועליהם להתמקד בתמלקת ההכנה סס צשפת אשכנז. מחיר הלמוד, המעך ומחשבת כשרים ומחשבים כתר לחס ולמעלה.

יתר הפרטים מודיע:

Rabbiner Dr. M. Jung
Ung.-Brod (Mähren).

Wyd.: Nattali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu